

előadás formájában Nagybányán az ICONN3 2015-ös konferenciáján (és szerepel ennek kinyomtatott anyagában is: O. FELECAN ed., *Name and Naming. Proceedings of the Third International Conference on Onomastics “Name and Naming” Conventional/Unconventional in Onomastics*. Baia Mare, 2015). Az ismertetések között M. S. RATI írása foglalja össze a RION. 2015-ben megjelent, a folyóirat 20. születésnapjára összeállított nemzetközi kötetnek (*Nomi italiani all’estero. Studi internazionali per i 20 anni delle “Rivista Italiana di Onomastica”*. Roma, 2015) a tartalmát (208–213), röviden tárgyalva FÁBIÁN ZSUZSANNA e kötetbeli írását is (*Nomi di famiglia di origine italiana in Ungheria e nell’ungherese*, 209). FÁBIÁN ZSUZSANNA a szerzője a következő munkákat bemutató ismertetéseknek: FARKAS TAMÁS: *The most frequent Hungarian surnames. A study of some aspects of contrastive surname typology* (szintén az ICONN3 kötetben megjelent tanulmány, 808–809), *Magyar névkutatás a 21. század elején* (szerk. FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN, 826–827), *A nyelvöldrajztól a névföldrajzig VI. Határtalan névföldrajz* (szerk. VÖRÖS FERENC, 828–829), a *Névtani Értesítő* 2015. évi kötete (843–844). Az ismertetések közt szereplő kiadványokban a következő magyar szerzők neve is felbukkan: GYÖRFFY ERZSÉBET (279), POKOLY BÉLA – BÖLCSKEI ANDREA – MIKESY GÁBOR (281), KOVÁCS ÉVA (302), TÓTH VALÉRIA (302), GERSTNER KÁROLY (322), SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ (326), BÁBA BARBARA (350). A rendezvények rovatában szerepel az EUGEO 2015-ös konferenciája GÁBRIS GYULA (mint szervező) nevének említésével (327–328), az ELTE Állam- és Jogtudományi Karának 2015 decemberében rendezett *Családnevek és utónevek a névjog és névtan összefüggésrendszerében* című konferenciája NEMESSÁNYI ZOLTÁN, RAÁTZ JUDIT, MEGYERI NÓRA, VARGA TÍMEA, FARKAS TAMÁS és KÁRPÁTI ANDREA említésével (351–352), továbbá előzetes a 2017-es debreceni ICOS-kongresszusról (372–373, 883–884). A folyamatban lévő munkák, események között beszámol a folyóirat arról, hogy 2016 elején TÓTH VALÉRIA, a Debreceni Egyetem docense megszerezte az MTA doktora tudományos címet (390–391). Rövid írás említi, hogy az Oxford University Press kiadónál készül a 2. kiadása a háromkötetes, kb. 70 000 szócikket tartalmazó *Dictionary of American Family Names (DAFN)* című szótárnak, melyben a magyar anyag szakértőjeként BÁNYAI GÁBOR neve van feltüntetve (888–889). Ugyanebben a rovatban esik szó a Debreceni Egyetem nagy vállalkozásáról, a *Magyar Nemzeti Helynévtár munkálatairól* (900). A fentebb már említett Ördög Ferenc-ekrológ szerzője szintén FÁBIÁN ZSUZSANNA (426–427).

FÁBIÁN ZSUZSANNA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

Nomina 38. (2015)

Szerkesztő: DAVID N. PARSONS. *Society for Name Studies in Britain and Ireland*,
Lavenham. 166 lap

A folyóirat 2015. évre datált, 2016-ban megjelent száma hat tanulmányt, két projekt- és egy konferenciabeszámolót, két könyvismertetést és egy bibliográfiát tartalmaz.

1. Tanulmányok. CAROLE HOUGH egy korábbi, a Nominában 2010-ben megjelent tanulmányában az angliai és a walesi *Maidenwell* (< óangol *mægden* 'hajadon, szűz' + *wella* 'kút, forrás') helynevekkel összefüggésben megállapította, hogy azok eredendően Szűz Mária oltalmába ajánlott helyeket jelöltek, első adatuk a 15. század előtti időkből való, s a korai névformákban a birtokos jelző jellemzően egyes számban tűnik fel. Jelen írása hét skóciai *Maidenwell* helynevet vizsgál (1–16). Ezek első előfordulása a 16. századtól adathozható, tehát bizonyosan nem kapcsolódnak az óangol nyelvváltozathoz; bennük a jelző jellemzően *maiden* formában jelentkezik, mely a skót (scots) nyelvben a Szűzanyát nem jelölte. A korai alakokban az alaptag nem egyszer többes számú (*wells*), s bár egy-egy esetben a Máriára való utalás sem zárható ki, inkább világi vonatkozású magyarázat húzódik a névformák létrejötté mögött. A skóciai *Maidenwell* helynevek tehát nem függnak össze az angliai és walesi nevekkel, sőt, eredetüket tekintve maguk sem alkotnak egységes névtípust.

RICHARD COATES írása három, gazdasági vonatkozású helynév etimológiáját tisztázza a walesi nyelvre alapozva (17–31). A Gloucester városa mellett található *Maismore* névnek (ó- vagy középwalesi eredetű) (< *mais* 'mező' + *maur* 'nagy') régóta ismert; pihenőállomás lehetett itt azon az útvonalon, amelyen a szarvasmarhákat Walesből Közép- és Dél-Angliába hajtották. A Worcester központjában fekvő *Dolday* utcanevet a szerző a középwalesi *dol deheu* ('folyó menti mező' + 'dél') kifejezésre vezeti vissza, s véleménye szerint marhapiacot, illetve olyan helyet jelölt, ahol a szarvasmarhákat az eladásig tartották. Több település *Mardol* utcanevének eredetét ezekhez hasonlóan a walesi *marchnad ddeddfol* 'szokásos, hivatalos vásár' kifejezés elődjében látja (a magán- vagy nem legálizált vásárokkal való szembeállításban).

PETER MCCLURE tanulmánya a *The Oxford Dictionary of Family Names in Britain and Ireland* című kötet (FaNBI; PATRICK HANKS – RICHARD COATES – PETER MCCLURE eds., Oxford, 2016) adatai alapján több olyan, *Del-*, *Dela-* és *Du-* kezdetű családnév etimológiáját tisztázza, amelyekről korábban úgy vélték, hogy azok egy, a középanyolból származó, a lakóhellyel összefüggésben lévő köznévi helyleíró összetevőt tartalmaznak, amely összeolvadt az előtte álló, oklevélírói fordítás eredményeként megjelenő anglo-normann eredetű prepozícióval és névelővel (33–69). A szerző vélekedése szerint a középanyolra visszavezethető, topográfiai vonatkozású névrészek az egyes családnévek földrajzi megoszlásának és a névviselők társadalmi rangjának jellemzői alapján jól azonosíthatóan helynévi értékűek. Ugyanakkor a vizsgált családnévek nem alkotnak egységes névtípust, ezért eltérő eredetű névformák (így hangváltozások során átalakult, prepozíciót valójában nem tartalmazó családnévek; a *del*, *de la* összetevőket kései, tudatos névváltoztató tevékenység eredményeként felmutató családnévek; illetve teljes egészében francia nyelvű, jövevény családnévek) is találhatóak közöttük.

CARL-ERIK LUNDBLADH írása a tulajdonnév lényegi jellemzőit a szemantika cselekvéselméleti keretben felfogott irányzatának nézőpontjából kívánja meghatározni (71–84). E szerint a név monoreferenciális, főnévi, illetve főnévi jellegű nyelvi kifejezés, amely nem rendelkezik jelentéssel (melyen ez esetben a szerző a nyelvhasználók közös tudását, felgyülemlett tapasztalatát érti a kifejezéssel és annak lehetséges jelöltjeivel kapcsolatban), s amelyet egy kisebb-nagyobb nyelvközösség használ azonosítás céljából. Az anyagnevek, az alkalmilag, illetve állandó jelleggel kiterjesztett jelentésben használatos nevek, valamint az elvont fogalmak megjelölései kapcsán a tulajdonnévi vagy köznévi jelleg meghatározásakor eseti mérlegelésre van szükség.

REBECCA GREGORY nottinghamshire-i egyházközségek területén található, óangol eredetű, *dede-man* ('halott ember') és *galga-trēow* ('akasztófa') típusú mikrotoponimák jelöltjeinek az elhelyezkedését vizsgálva arra a megállapításra jut, hogy a nevek összefüggnek: középkori kivégzési helyeknek, valamint a számkivetettek egyházközségi háttérben történő eltemetésének az emlékét őrzik (85–92). ALEXANDER FALILEYEV rövid írásában pedig két pembrokeshire-i helynév lehetséges etimológiai magyarázatát adja meg: a (*High* és *Low*) *Toch* helynévben egy egykori **T(h)elach* víznév maradt fent, amely az indoeurópai alapnyelvi **(s)tel(h₂)-* 'csepeg', illetve **telH-* 'halkan folyik' szavak egyikével, esetleg 'hegy' > 'víz' jelentéseltolódással az ír *tel, tul* 'kidomborodás' kifejezéssel függhet össze. A másik helynevet (*Carnedd*) egy 'szekér' jelentésű kelta szóra visszavezethető víznévvel hozza kapcsolatba a szerző (93–99).

2. Beszámoló. A folyóiratban ezentúl lehetőség nyílik projektbeszámoló közreadására. Az új rovat indulásképp két projektet mutat be. A *Recovering the Earliest English Language in Scotland: evidence from place-names* ('A legkorábbi angol nyelv Skóciában: a helynevek tanúságtétele alapján történő rekonstrukció'; REELS) című kutatási program berwickshire-i helynevek tanulmányozásából kíván következtetéseket levonni az óangol nyelv northumbriai dialektusának, illetve az ebből fejlődött korai skót (scots) nyelvnek a jellegzetességeire vonatkozóan. A *Family Names of the United Kingdom* ('Az Egyesült Királyság családnevei'; FaNUK) című, második ciklusában járó projekt Nagy-Britannia és Írország mintegy 60 000 családnevének etimológiáját, történetét, gyakoriságát, földrajzi megoszlását mutatja be (101–130). A rovat emellett rövid összefoglalást tesz közzé a Brit és Ír Névtudományi Társaság (SNSBI) 2015. évi, huszonnegyedik tudományos konferenciájáról (melyet ezúttal a norwich-i University of East Anglia egyetemen rendeztek meg) az elhangzott előadások és projektismertető címének, témájának felsorolásával (131–134).

3. Recenziók. A rovat egy, a *Beowulf* című óangol epikus költemény keletkezési idejével foglalkozó tanulmánygyűjteményt mutat be, különös tekintettel a névtani vonatkozásokra építő írásokra; valamint egy módszertani újítást is felmutató, yorkshire-i családneveket tárgyaló szótárat ismertet (135–142).

4. Bibliográfia. A kötet a 2014-ben megjelent, Nagy-Britannia és Írország tulajdonneveivel (is) foglalkozó, főként angol, illetve kisebb részben francia, német, olasz, svéd, walesi és ír nyelvű történelmi, filológiai, névtani (az utóbbin belül általános kérdéseket tárgyaló, forrásanyagot megjelentető és módszertani témájú, valamint személy-, hely- és középkori irodalmi neveket feldolgozó) kiadványok, tanulmányok, recenziók bibliográfiájával zárul (143–165). Bekerült a bibliográfiába több, a Névtani Értesítő 36. számában megjelent általános névtani tematikájú magyar nyelvű tanulmány, valamint számos, a bibliográfia érdeklődési körébe eső témájú magyar nyelvű recenzió is.

BÖLCSKEI ANDREA

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2628-5297>

Károli Gáspár Református Egyetem

Bölcsészettudományi Kar